

Nieuwsbrief European Invertebrate Survey - Nederland, 20: 19-25.

Werkgroepen

0046 Orthoptera

KARTERING VAN DE NEDERLANDSE ORTHOPTERA (SPRINKHANEN EN KREKELS)

In 1990 is het project 'De sprinkhanen en krekels van Nederland' van start gegaan. Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij verleende een subsidie voor vier jaar. De auteur is aangesteld als coördinator. Hij is gedetacheerd bij het Centraal Bureau Nederland van de EIS. Er zal worden samengewerkt met het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

In het project zal getracht worden een beeld te krijgen van de verspreiding van de Nederlandse soorten in heden en verleden. Ook wordt aandacht besteed aan de biotopen van de verschillende soorten.

Om inzicht te krijgen in de oude verspreidingsbeelden zal de literatuur bestudeerd worden en zullen alle beschikbare collectiegegevens worden opgenomen. De huidige verspreiding wordt onderzocht door middel van inventarisaties in het hele land. Aan het eind van het eerste jaar hebben zich iets meer dan honderd vrijwillige medewerkers opgegeven (figuur 1).

Orthoptera behoren tot de best onderzochte insectengroepen. Dit is in eerste instantie te danken aan de economische belangen die spelen bij de treksprinkhanenplagen in Afrika en Azië. Het onderzoek naar bestrijding van deze plagen heeft enorm veel feiten over de biologie van sprinkhanen opgeleverd. In West-Europa is er de laatste tijd vrij veel gepubliceerd over de verspreiding van sprinkhanen en krekels (o.a. Holst, 1986; Devriese, 1988; Marshall & Haes, 1988).

In Nederland is er ook altijd veel aandacht geweest voor sprinkhanen en krekels (Willemse, 1917; Willemse, 1939; Duijm & Kruseman, 1983). Er zijn verschillende redenen voor de populariteit van deze insecten:

- het is een taxonomisch overzichtelijke groep, met slechts 39 soorten in Nederland (tabel 1).
- Het zijn over het algemeen grote insecten, die zonder veel hulpmiddelen op te sporen zijn.
- Er zijn goede determinatiewerken voor de in Nederland voorkomende soorten (o.a. Duijm & Kruseman, 1983; Bellmann, 1985).
- De meeste soorten produceren geluid en zijn ook aan het geluid te herkennen.

Zoals vermeld komen er 39 soorten voor in Nederland. Twee andere soorten moeten als uitgestorven worden beschouwd (*Psophus stridulus* (Linnaeus) en *Locusta migratoria* (Linnaeus)). Een aantal soorten is erg zeldzaam geworden en wordt met uitsterven bedreigd. Het gaat hier vooral om de wrattenbijter (*Decticus verrucivorus* (Linnaeus)), de kleine wrattenbijter (*Gampsocleis glabra* (Herbst)) en in mindere

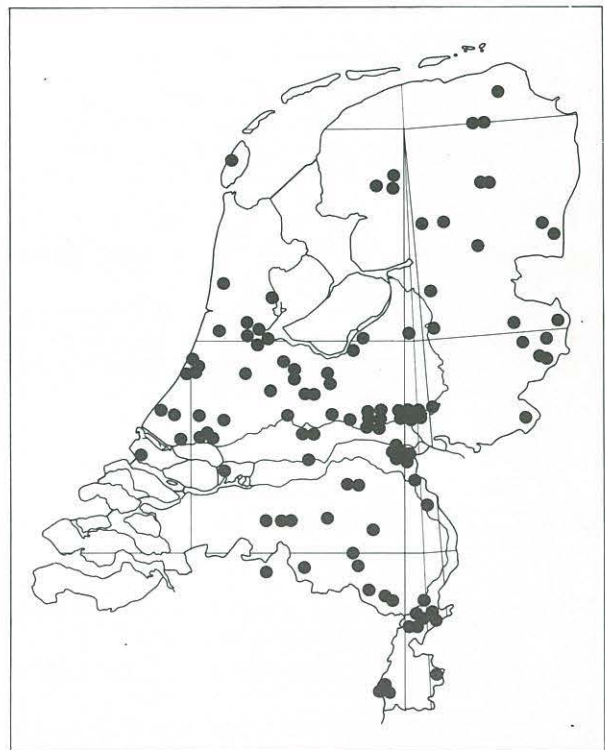

Fig. 1. Woonplaatsen van de medewerkers aan het sprinkhanenproject per 20 november 1990.

ORTHOPTERA		
Ensifera (langsprietten)	Tettigonoidea	12 soorten
	(sabelsprinkhanen)	
	Gryllacridoidea	1 soort
	Grylloidea	4 soorten
	(krekelachtigen)	
Caelifera (kortsprrietten)	Tetragoidea	5 soorten
	(doornsprinkhanen)	
	Acridoidea	17 soorten
	(veldsprinkhanen)	

Tabel 1. Indeling Nederlandse Orthoptera

mate de zadelsprinkhaan (*Ephippiger ephippiger* (Fiebig)). Mogelijk is *Gampsocleis glabra* inmiddels al uit ons land verdwenen.

Hoewel er veel onderzoek is gedaan aan de Nederlandse soorten, zijn verrassingen niet uitgesloten. Zo werd nog een nieuwe soort voor Nederland gevonden (*Chorthippus vagans* (Eversmann): Hermes & Fliervoet, 1987) en van *Phanoptera falcata* (Poda), waarvan het voorkomen in Nederland lange tijd betwijfeld werd, werd nog een bloeiende populatie gevonden (Van Buggenum & Hermans, 1985).

Bij de huidige kartering wordt getracht om een evenwichtig beeld te krijgen van de verspreiding van de soorten over Nederland en over de biotopen. De medewerkers worden dan ook gestimuleerd om niet alleen in de geijkte sprinkhaanbiotopen (heide, schraal grasland) te zoeken, maar vooral ook aandacht te besteden aan niet zo voor de hand liggende habitats. Vooral bermen, dijken, vochtige biotopen e.d. zijn in het verleden sterk onderbemonsterd.

Tevens wordt de medewerkers gevraagd om speciale aandacht

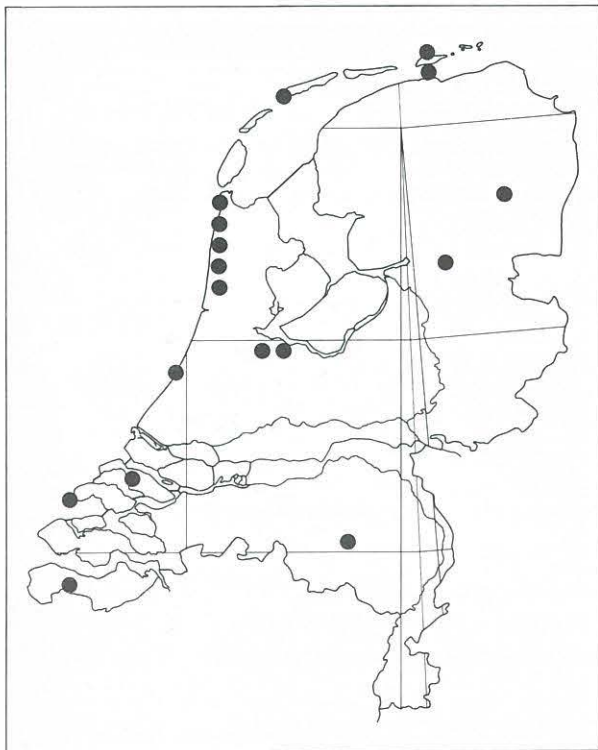

Fig. 2. Vindplaatsen van het zanddoortje (*Tetrix ceperoi*) (1980-1990); UTM 10 x 10 km.

geven aan de soorten die in het voorjaar actief zijn, nl. de veldkrekel (*Gryllus campestris* L.), de veenmol (*Gryllotalpa gryllotalpa* (L.)) en de doornsprinkhanen (Tetrigidae). Het zwaartepunt van de inventarisaties ligt in de zomer omdat dan de veldsprinkhanen en de sabelsprinkhanen volwassen zijn (nymfen zijn erg lastig te determineren). De meeste soorten zijn dan, door hun duidelijke geluiden, goed te vinden en te determineren. De medewerkers wordt gevraagd om 's zomers ook te letten op soorten die geen of onopvallende geluiden produceren. Het gaat hierbij om de boomsprinkhaan (*Mecanema thalassinum* (Degeer)), de struiksprinkhaan (*Leptophyes punctatissima* (Bosc.)), de rietsprinkhaan (*Conocephalus dorsalis* (Latr.)) en alle Tetrigidae. Voor de Tetrigidae is onlangs een nieuwe determinatietabel verschenen (De-vriese, 1990).

Bij het project kunnen ook gegevens worden ingestuurd van de verwante groepen Dermaptera en Dictyoptera (Wieringa, 1990). Van beide groepen zijn goede determinatietabellen voor de Nederlandse soorten beschikbaar (resp. Willemse, 1971; Kruseman, 1979) en eenvoudige veldtabellen zijn in voorbereiding.

Als proef is bij het sprinkhanenproject afgeweken van de standaard EIS-formulieren. Om de gebruikersvriendelijkheid te verhogen zijn twee nieuwe formulieren ontworpen, één voor losse waarnemingen en één voor gebiedsinventarisatie. Beide formulieren zijn hierna afgedrukt op p. 21 en 22. Tevens werd de EIS-oecocode verlaten. Hiervoor wordt nu de Interprovinciale Inventarisatie-eenheden (IPI)-codering gebruikt (IAWM, 1985).

De 1x1 km-hokken van het UTM-grid vormen de basis van de kartering.

Na één seizoen inventariseren zijn er ruim 500 formulieren bij EIS binnengekomen. Buiten de grote hoeveelheid nieuwe gegevens van de meer gewone soorten, zijn er ook verschillende bijzondere vondsten gedaan. Vermeldenswaard zijn de nieuwe vindplaatsen van *Tetrix ceperoi* (Bolivar) in het binnenland (fig. 2) en de vondst van *Tetrix tenuicornis* Sahlberg in het poldergebied bij Bemmel. Ook werden belangrijke nieuwe vindplaatsen ontdekt van de gouden sprinkhaan *Chrysochraon dispar* Germar (Liempde (N.B) en midden-Limburg). Het meest spectaculair was echter wel de vondst van het locomotiefje (*Chorthippus apricarius* (L.)) in Overijssel. Deze soort is verder alleen nog maar bekend van één vindplaats in Zuid-Limburg. Aangezien er alleen een geluidsopname bestaat van deze waarneming zal dit jaar verder onderzoek gedaan worden.

Er zijn dit jaar verschillende bijzondere waarnemingen gedaan die niet gecontroleerd konden worden. Voor de volgende seizoenen wordt de medewerkers dan ook dringend gevraagd om bij bijzondere vondsten altijd een klein aantal dieren te verzamelen of dia's of foto's te maken.

Veel extra informatie is er vrij gekomen naar aanleiding van oproepen voor waarnemingen aan de veenmol (Kleukers, 1990a).

Meer informatie over de resultaten van de kartering zijn te vinden in Kleukers (1990b en c) en Zeegers (1990).

Alle gegevens zullen in begin 1991 worden verwerkt en gevoegd bij de data die al verzameld werden door EIS-werkgroep Orthoptera die in 1986 werd opgericht (Beukeboom, 1986). Uitgaande van de bestanden zullen van alle soorten kaartjes worden geproduceerd op basis van 5x5 km-hokken. De set met kaartjes zal ter ondersteuning van het veldwerk, aan de medewerkers van het project worden toegestuurd.

Het Centraal Bureau Nederland - EIS verleent verschillende diensten om de inventarisaties te vergemakkelijken en de kartering tot een plezierige bezigheid te maken:

Deelnemers kunnen gratis een determinatietabel voor de Nederlandse en Belgische Orthoptera verkrijgen.

SPRINKHANEN EN KREKELS VAN NEDERLAND

Centraal Bureau Nederland van de European Invertebrate Survey
antwoordnummer 10430, 2300 WB Leiden

formulier voor losse waarnemingen

Naam waarnemer: Nummer waarnemer (leg): <table border="1" style="display: inline-table; width: 40px; height: 20px; vertical-align: middle;"></table>	opmerkingen (zie ook ommezijde)
Collectienummer (col): <table border="1" style="display: inline-table; width: 40px; height: 20px; vertical-align: middle;"></table> (= leg, bij eigen collectie)	

toelichting	soort	stadium/geslacht	aantal	aard waarneming	coördinaten	IPI-code	determinatie gecontol. door	niet beschrijven
grijze delen zijn niet verplicht in te vullen	bijvoorbeeld G CAMP C BRUN	1. ei (pakket) 5. ♀ 2. nymf ♂ 6. eileggend 3. nymf ♀ 7. parend 4. ♂ 8. imago onbep.	9. nymf onbep. A. ♂ ♂ + ♀♀ bij schatting minimale aantal vermelden	2. in collectie opgen. 3. alleen waarneming 5. dia of foto 7. geluidsofname	UTM- of amersfoort- coördinaten invullen le.co.= lettercode	waarneming tussen twee biotopen, dan twee codes invullen. voor uitleg zie handleiding	indien de determinatie gecontro- leerd is, hier het waarnemers- nummer invullen	

	jaar	maand	dag	soort	stad. gesl.	aantal	aard wrn.	UTM-coördinaten		gebiedsnaam	IPI-code (zie IPI-code boekje)	amersfoortcoördinaten		determinatie gecontol. door
								le.co.	x-coord.			y-coord.	x-coord.	
01														
02														
03														
04														
05														
06														
07														
08														
09														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														

Zij krijgen de handleiding, met alle benodigde informatie over het project, samen met de formulieren toegestuurd.

Tevens kan EIS hulp verlenen bij het verkrijgen van vergunningen, cassettebandjes met geluiden van sprinkhanen en kaartmateriaal met UTM-grid.

Ook worden er excursies georganiseerd, waarbij een gebied wordt geïnventariseerd en de deelnemers een aantal soorten zullen leren kennen. Er zal aandacht worden besteed aan morfologische determinatiekenmerken en aan de geluiden van de verschillende soorten.

Iedereen die geïnteresseerd is om mee te werken aan de inventarisaties kan zich opgeven bij het Centraal Bureau. Personen die over collectie-materiaal van Orthoptera beschikken en de gegevens ter beschikking willen stellen voor het sprinkhanen-project, kunnen dit bij het Centraal Bureau melden.

Literatuur

- Beukeboom, L., 1986. Werkgroepen: Orthoptera. – Nieuwsbrief European Invertebrate Survey-Nederland 17: 38-40.
- Bellmann, H., 1985. Heuschrecken: beobachten, bestimmen. – Mel-sungen: Neumann-Neudamm. 216 p.
- Buggenum, H. van & J. Hermans, 1985. De sabelsprinkhaan *Phanoptera falcata* (Poda) weer in Nederland gevonden. – Natuurhistorisch Maandblad 74: 38-42.
- Devriese, H., 1988. Saltatoria Belgica, voorlopige verspreidingsatlas van de sprinkhanen en krekels van België. – Brussel: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. 89 p.
- Devriese, H., 1990. Determinatie van Tetrigidae. – Nieuwsbrief Saltabel 3: losse bijlage.
- Duijm, M. & G. Kruseman, 1983. De krekels en sprinkhanen in de Benelux. – Bibliotheek KNNV 34: 1-186.
- Hermes, D. & M. Fliervoet, 1987. *Chorthippus vagans* (Eversmann), nieuw voor Nederland (Orthoptera: Acrididae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 47: 28-29.
- Holst, K. T., 1986. The Saltatoria (Bush-crickets, crickets and grasshoppers) of northern Europe. – Fauna Entomologica Scandinavica 16: 1-127.
- IAWM, 1985. Beschrijving van de Interprovinciale Inventarisatie-eenheden voor floristisch, vegetatiekundig en hydrobiologisch onderzoek. – Urecht: Interprovinciale Ambtelijke Werkgroep Milieu-inventarisatie. 84p.
- Kleukers, R. M. J. C., 1990a. Onderzoek naar het voorkomen van de veenmol (*Grylotalpa grylotalpa*) in Nederland. – Nieuwsbrief Saltabel 4: 7-8.
- Kleukers, R. M. J. C., 1990b. Voortgang van het karteringsproject 'De sprinkhanen en krekels van Nederland'. – Nieuwsbrief Saltabel 3: 12-14.
- Kleukers, R. M. J. C., 1990c. Het voorkomen van *Metriopectera roeselii* in Zeeland. – Nieuwsbrief Saltabel 3: 18-22.
- Kruseman, G., 1979. De kakkerlakken en bidsprinkhanen - Dictyoptera - uit de landen van de Benelux. – Wetenschappelijke Mededeling KNNV 133: 1-28.
- Marshall, J. A. & E. C. M. Haes, 1988. Grasshoppers and allied insects of Great Britain and Ireland. – Martins: Harley Books. 252 p.
- Wieringa, J. J., 1990. De vergeten rechtvleugeligen. – Nieuwsbrief Saltabel 4: 4-6.
- Willemse, C., 1917. Orthoptera Neerlandica. De rechtvleugeligen insecten van Nederland en het aangrenzende gebied. – Tijdschrift voor Entomologie 15: 1-176.
- Willemse, C., 1939. Faunistische lijst der in Nederland voorkomende Orthoptera. – Oudewater. 40 p.
- Willemse, C., 1971. De in Nederland voorkomende oorwormen (Dermaptera). – Wetenschappelijke Mededeling KNNV 4: 1-16.
- Zeegers, T., 1990. Laat *Metriopectera roeselii* het gras voor zijn tarsen wegmaaien? – Nieuwsbrief Saltabel 3: 15-17.

Roy Kleukers

1530 Waterwantsen (Heteroptera: Nepomorpha en Gerromorpha)

AANVULLINGEN OP DE SOORTENLIJST WATERWANTSEN

In 1983 werden door Jansson enkele nieuwe *Sigara* soorten uit ZO Europa en Azië beschreven. Eén van deze soorten, *S. (Subsigara) iactans* Jansson, blijkt vrij algemeen te zijn in de noordelijke helft van Duitsland. Inmiddels werden enkele vondsten in Oost Groningen gedaan (Cuppen, 1988; Aukema, 1989). Deze soort wordt daarom als volgt toegevoegd aan de E.I.S.-lijst van Nederlandse waterwantsen: 000680 SIGAIACT.

Sigara iactans Janss. lijkt sterk op *S. falleni* (Fieb.), bruikbare determinatiekenmerken worden o.a. gegeven door Jansson (1983, 1986) en Cuppen (1988).

Literatuur

- Aukema, B., 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of the Netherlands. – Tijdschr. Ent. 132: 1-104.
- Cuppen, J. G. M., 1988. *Sigara iactans* nieuw voor Nederland (Heteroptera: Corixidae). – Ent. Ber., Amst., 48: 94-96.
- Jansson, A., 1983. Three new palaeartic species of *Sigara (Subsigara)* (Heteroptera, Corixidae). – Ann. Ent. Fenn. 49: 65-70.
- Jansson, A., 1986. The Corixidae (Heteroptera) of Europe and some adjacent regions. – Acta Ent. Fenn. 47: 1-94.
- Nieser, N., 1980. Handleiding voor het project waterwantsen (Heteroptera). – Instructies medew. EIS-NL 3: 1-11.

Nico Nieser

0001 Loopkevers (Coleoptera: Carabidae)

VERSLAG VAN DE LOOPKEVERWERKGROEP 1989-1990

In 1990 heeft de loopkeverwerkgroep vaste gestalte gekregen. Een kerngroep van vier personen vergaderde regelmatig en hield wekelijks contact over allerhande lopende kwesties. De leden van de kerngroep zijn:

- C. J. M. Alders, Mauvestraat 37, 6813 JK Arnhem (Taxonomie)
- Dr. C. J. H. Booij, Gruttoweide 181, 6708 BG Wageningen (Voorzitter, oecologie)
- Ir. Th. Heijerman, Tarthorst 597, 6708 HV Wageningen (Taxonomie, oecologie)
- H. Turin, Esdoorndreef 29, 6871 LK Renkum (Secretaris, coördinator)
- Deze groep wordt in het dagelijks leven bijgestaan door:
Dr. P. J. den Boer, Kampsweg 52, 9418 PG Wijster (Adviseur, oecologie)
Drs. S. van Essen, Kampsweg 27, 9418 PD Wijster (Dataverwerking, oecologie)

In de periode van 1 Maart 1989 tot medio Augustus 1990 heeft Drs. S. van Essen gewerkt aan de oecologische klassifikatie van een groot aantal loopkeversoorten die in de loop van de laatste decennia in vangpotten gevangen zijn. Het werk kon gebeuren dankzij een subsidie van NMF (Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Min. van Landbouw) en het project werd gehuisvest bij het Biogeografisch Informatie Centrum te Arnhem. Een eerste publikatie over deze oecologische klassifikatie is in een vergevorderd stadium en zal hopelijk nog dit jaar verschijnen. De gedetailleerde resultaten van deze uitwerkingen zullen per soort ook aandacht krijgen in de nieuwe loopkeveratlas. Het werk aan het loopkeverbestand is voorlopig afgesloten op 96670 records uit handvangsten (Groep 0001) en 56071 records uit vangpotten (Groep 3001). In de vangpotten werden in totaal ruim 2 miljoen individuen gevangen. Het betreft thans 1950 jaarseries van 1173

locaties (soms meerdere jaren op één plek) en 951 korte bemonsteringen van eveneens 951 locaties.

Alleen zeer bijzondere meldingen die vanaf nu binnenkomen worden nog in de atlas verwerkt. Aan deze atlas die zal worden uitgegeven door het RMNH te Leiden in samenwerking met EIS wordt volop gewerkt. Het wordt een zeer omvangrijk werk en voorzichtigheidshalve noemen we nog geen publicatiedatum.

Naast het faunistisch-ecologisch onderzoek, houden we ons in belangrijke mate bezig met natuurbehoudszaken. In algemene zin betref het hier overzichtsartikelen over veranderingen in de loopkeverfauna van Nederland en het omliggende gebied en eventuele bedreiging van soorten, o.a. in het kader van het Natuurbeleidsplan. Meer specifiek wordt door de werkgroep meegewerkt aan zaken van natuurbeheer en natuurbouw. In de periode 1989-1990 werd op verzoek van het Utrechts Landschap een zeer uitvoerige inventarisatie uitgevoerd in De Blauwe Kamer bij de Grebbeberg. Hier wordt een eerste aanzet gegeven voor het bekende "Plan Ooievaar". De werkgroep werd regelmatig geraadpleegd m.b.t. milieueffect-rapportages, beheerskwesaties en andere beleidszaken. Zo zijn we in 1991 betrokken bij een grote inventarisatie die onder de hoede van het Biologisch Station te Wijster in samenwerking met het Staatsbosbeheer zal worden uitgevoerd in het Dwingeler Veld (Drenthe). Th. Heijerman en H. Turin bezochten trouw de vergaderingen van de zogenoemde PGO's (= Particuliere Gegevensleverende Organisaties). Dit is een platform dat de belangen behartigt van allen die zich bezighouden met het verzamelen van informatie over flora en fauna in Nederland. We hebben daarnaast een geregeld contact met onze grote zuster de Vlinderstichting.

De plannen voor de komende jaren zijn:

- a) onderhoud en uitbreiding "basisbestand" (databank)
- b) vervolg uitwerking van "vangpotten" (referentiekader/habitatwaarderung)
- c) rapportage kalkgraslandonderzoek (1981,1988)
- d) afronding en rapportage Blauwe Kamer (1989,1990)
- e) ondersteuning inventarisatie Dwingelerveld (1991)
- f) meewerken aan de landelijke heide-monitoring
- g) voltooi en publiceren "loopkeveratlas"
- h) publicatie van "algemeen" deel over loopkevers en loopkeveronderzoek
- i) In het algemeen bijdragen aan zaken die van belang zijn voor natuurbeheer en natuurbehoud.

Dit lijstje geeft niet primair de prioriteiten aan. Omdat vooral de onder de punten a, f, g, h en i genoemde punten zich over meerdere jaren zullen uitstrekken, zal aan een aantal zaken gelijktijdig worden gewerkt. Gestreefd wordt om eerst de punten b, c, d en e zoveel mogelijk in 1991 af te werken.

H.Turin

0050 Coleoptera: Dermestidae

Deze nieuwe werkgroep is in 1990 opgericht door Bert van Zanen, die begonnen is met het opnemen van collectiegegevens.

0042 Coleoptera: Curculionidae

MEDEDELING EN OPROEP

Sinds geruime tijd bestaat reeds de EIS-werkgroep Curculionidae, waarvan H. Pijpers de officiële coördinator is en tevens enig lid. Vanwege andere bezigheden hebben de activiteiten

van de werkgroep lange tijd op een zeer laag pitje gestaan. Door H. Pijpers is destijds een begin gemaakt met de verwerking, dat wil zeggen de invoering in een databestand, van de snuitkevergegevens van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden.

Medio 1990 hebben wij besloten de werkgroep weer nieuw leven in te blazen. Als doelstellingen van de werkgroep zien we het verzamelen van verspreidingsgegevens van de Nederlandse snuitkeversoorten, hetgeen uiteindelijk zou kunnen resulteren in de productie van een verspreidingsatlas, als wel het verzamelen van gegevens met betrekking tot de habitatbinding van soorten.

Hiertoe zullen de collectiegegevens van alle Nederlandse musea en zoveel mogelijk particulieren in een databank moeten worden opgenomen. Daarnaast zijn de leden van de werkgroep ook van plan zelf het veld in te (blijven) gaan om gegevens te verzamelen. Het tweede deel van de doelstelling kan slechts gerealiseerd worden als verschillende terreinen systematisch worden bemonsterd. De leden van de werkgroep houden zich al geruime tijd bezig met het inventariseren van terreinen op loopkevers met behulp van bodemvallen. In deze vallen worden ook regelmatig snuitkevers aangetroffen. Van deze vaak typisch bodembewonende soorten zijn dan ook inmiddels relatief veel gegevens verzameld.

Het ligt in de bedoeling om zoveel mogelijk verzamelaars te benaderen voor het maken van een afspraak voor het opnemen van hun collectiegegevens, na eventuele determinatie controles. De snuitkevers vormen een zeer grote groep, waaronder ook een aantal 'moeilijke' soortengroepen. Dit betekent dat het om een langlopend project zal gaan. Niet iedere verzamelaar zal ook op korte termijn kunnen worden benaderd. Echter, verzamelaars die zouden willen meewerken en die hun collectiegegevens op papier of floppy beschikbaar hebben en die ook zeker zijn van de betrouwbaarheid van de determinaties, worden verzocht contact op te nemen met één van onderstaande personen. Daarnaast willen we ook verzamelaars die gebruik maken van bodemvallen om andere groepen zoals loopkevers te verzamelen, vragen contact met ons op te nemen. We kunnen dan bekijken in hoeverre er mogelijkheden zijn om uit het restmateriaal de snuitkevers te selecteren, die vervolgens door de werkgroep kunnen worden gedetermineerd.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met één van de onderstaande personen:

Kees Booij
Gruttoweide 181
6708 BG Wageningen
Tel. 08370 - 17477 ('s avonds)
Tel. 08370 - 76146 (overdag)

Jeanne Kuijpers
Mesdaglaan 47
6830 GM Arnhem
Tel. 085 - 514950

Theodoor Heijerman
Tarthorst 579
6708 HV Wageningen
Tel. 08370 - 22778 ('s avonds)
Tel. 08370 - 82793 (overdag)

Henk Pijpers
Goudsbloemlaan 63
2565 CP Den Haag
Tel. 070 - 3602017

Theodoor Heijerman

0009 Lepidoptera: Spingidae

De coördinator, Jan Meerman, is in 1989 vertrokken naar Belize (centraal Amerika), om daar een vlinderfarm op te zetten. Het gevolg is dat hij het coördinatorschap van deze werkgroep heeft moeten neerleggen. Hij verzoekt alle oud-medewerkers om door te gaan met het verzamelen van gegevens, en deze naar het Centraal Bureau te sturen. Er wordt nog steeds gestreefd naar een overkoepelende Werkgroep Lepidoptera, maar door veranderingen in de omstandigheden van een aantal initiatiefnemers (waaronder Jan Meerman), is deze zaak vooralsnog blijven liggen.

Het adres van Jan Meerman is:

Shipstern Reserve
P. O. Box 1158
Belize City
Belize, Central America

0049 Diptera: Drosophilidae

Vanuit zijn studie heeft de coördinator van deze nieuwe werkgroep zich al geruime tijd beziggehouden met de Drosophilidae van de Britse eilanden. Het werk zal resulteren in een tabel tot de Britse soorten, die wordt aangevuld met een overzicht van de verspreiding op de Britse eilanden en aanvullende ecologische informatie. In het kader van dat werk werd de Britse fauna vergeleken met wat bekend is van de Nederlandse en de Belgische fauna. Daaruit bleek, dat de Britse fauna aanmerkelijk beter onderzocht is. Met de vergaarde kennis van de Britse fauna ligt het voor de hand om ook de Nederlandse en de Belgische fauna aan een nader onderzoek te onderwerpen. Er wordt gewerkt aan een publicatie over de Drosophilidae van de Benelux, die mogelijk wordt uitgebreid met de overige Noordwesteuropese soorten.

In dit verband is de Werkgroep Drosophilidae gestart, met de bedoeling gegevens over de Nederlandse Drosophilidae te verzamelen om een tabel aan te kunnen vullen met zo compleet mogelijk en actueel mogelijke faunistische en ecologische gegevens. Op korte termijn zal een waarnemingsformulier worden opgesteld en zal een handleiding voor medewerkers beschikbaar komen. Op iets langere termijn zal een Nederlandstalige concept-tabel beschikbaar komen.

Naast de reeds voor Nederland gemelde soorten zal op het waarnemingsformulier ook ruimte worden opengelaten voor andere soorten. Vergelijking van de Nederlandse fauna met die van de Britse eilanden en Centraal Europa leert dat er zeker nog een aantal aanvullingen op de Nederlandse lijst valt te verwachten.

Voor meer informatie, bijvoorbeeld over beschikbare literatuur, kan met zich tot de coördinator richten.

P. L. Th. Beuk

Hymenoptera Aculeata

Het project aculeate Hymenoptera (bijen en wespen) is één van de oudste en omvangrijkste van de Nederlandse EIS projecten. De coördinator, Broeder Virgilius Lefeber, heeft in de loop der jaren een gigantische hoeveelheid gegevens verzameld en op ponsformulieren geschreven, zodat de huidige bestanden in z'n totaliteit een zeer groot deel van de EIS databank vormen. Niet voor niets heeft Broeder Virgilius vorig jaar de Uyttenboogaart-Eliassen prijs gekregen!

Tot nu toe was het beleid bij dit project, om per groep (familie) verspreidingsatlassen uit te geven (zoals Nederlandse Faunistische mededelingen 2, 3 en 4). Tot nu toe zijn van de Sphecidae (ten dele), Pompilidae (door Lefeber & van Ooijen), Megachilidae (door van der Zanden) en Colletidae (genus *Hylaeus*; door Koster) atlassen verschenen. Indien deze proce-

dure gecontinueerd zou worden, zou het nog vele jaren duren voor alle groepen behandeld zouden zijn. Inmiddels zijn echter vrijwel alle collectie gegevens op formulieren geschreven, en op dit moment (januari 1991) in de databank EIS ingevoerd. In 1990 hebben we daarom besloten om de groeps-gewijze behandeling te verlaten en te proberen binnen korte tijd één atlas van alle Nederlandse Aculeaten te publiceren. Hiertoe is een werkgroepje gevormd, onder leiding van V. Lefeber en C. van Achterberg. Het Centraal Bureau zal daarbij de gehele computerbewerking op zich nemen en de verspreidingskaarten vervaardigen. Op dit moment moet de correctie van de bestanden ter hand worden genomen. Er zijn nog twee grote lacunes van niet opgenomen collecties: de Halictinae uit het Leidse museum en de mieren. Als we alle aculeaten willen behandelen, zullen ook de mieren opgenomen moeten worden, tot nu toe was er echter geen EIS project voor mieren. Er wordt nog gezocht naar een oplossing voor dit probleem.

Erik van Nieukerken

vervolg van p. 14

leefgebied van bedreigde soorten, houdt men zich in Brussel bezig met de zgn. Habitat-richtlijn. Op de lijsten behorende bij deze richtlijn staan weer de soorten van de Conventie van Bern met nog weer wat aanvullingen. Ook Brussel is inmiddels bereid op het kompas van E.I.S. te gaan varen.

E.I.S. kan als internationale organisatie deze taak aan wanneer alle centrale databanken meewerken om per gebied de beschikbare gegevens te verschaffen en de contacten met specialisten te leggen. Dat zal heel wat organisatie en inzet vergen, maar het is zeker de moeite waard die inzet te leveren en mee te helpen E.I.S. een duidelijke rol te laten spelen. De al opgestelde data sheets laten zien dat het heel goed mogelijk is. Op het nationale of regionale niveau kan de internationale rol dan weer worden gebruikt om het belang van de werkzaamheden te onderstrepen.

Het ligt in de bedoeling om in 1991 een symposium te houden in Liechtenstein, in aansluiting op of tegelijk met een bijeenkomst van de Ramsar Conventie, die, zoals bekend, zich met de "Wetlands" bezig houdt. Wij zullen ons dan vooral concentreren op ongewervelden die met wetlands zijn geassocieerd.

P. J. van Helsdingen